

Музично-творчий аспект діяльності Ференца Ліста

Діяльність Ференца Ліста зіграла велику роль у становленні угорської національної композиторської школи і справила величезний вплив на розвиток світової музичної культури.

Ференц (Франц) Ліст був визнаним піаністом, який виступав із сольними концертами, котрими він заслужив визнання як професіоналів так і широкої публіки. Незважаючи на те, що жодного запису гри Ліста не існує, Ференц Ліст вважається одним з найвпливовіших піаністів своєї епохи. В той же час він був відомий благодійністю. Ференц Ліст сприяв заснуванню фонду пам'яті Бетховена та пожертвував значні кошти на відкриття консерваторії в Будапешті.

Велика кількість його фортепіанних творів увійшла до традиційного репертуару, зокрема Угорські рапсодії, Соната сі-мінор та два фортепіанні концерти. Також Ліст зробив численні фортепіанні транскрипції популярних сцен із опер, симфоній, каприсів Паганіні та пісень Шуберта. Його окремі фортепіанні твори вважаються найвищим випробуванням фортепіанної майстерності. Ним написана велика кількість хорової, вокальної та симфонічної музики.

Ференц Ліст приїздив до Російської Імперії три рази — у 1842, 1843 та 1847-1848 роках. Під час своєї подорожі 1847 року піаніст дав концерти у багатьох українських містах: у Києві, Чернівцях, Єлисаветграді, Житомирі, Немирові, Бердичеві, Кременчуці, Львові, Одесі, Миколаєві.

Під час гастролей у Києві у лютому 1847 року Ференц Ліст познайомився з Кароліною Вітгенштейн, близька дружба з якою триватиме протягом усього його життя. Саме цій жінці композитор присвятить усі свої симфонічні поеми. Кароліна Вітгенштейн мала маєток на Поділлі у Воронівцях, у якому гостював митець. Саме тут на теми українських народних пісень «Ой, не ходи, Грицю» та «Віють вітри, віють буйні» він написав п'єси для фортепіано «Українська балада» і «Думка», які увійшли до створеного у 1847—1848 роках циклу «Колоски Воронівець». Відвідував на Поділлі — Чорний острів.

Багатогранна творча діяльність Ліста охоплює близько 60 років. Упродовж свого життя він створив понад 1300 творів. Витоками композиторського стилю вважаються французька та німецька композиторські школи, а також угорський міський музичний фольклор. Деякі особливості національної музики, наприклад танців вербункош та чардаш знайшли своє втілення в цілому ряді творів, перш за все – в «Угорських рапсодіях», а також обробках народних пісень.

В основі більшої частини творів лежить поетично-сюжетний задум. За допомогою програми композитор намагався надати мистецтву більшої дієвості та образної конкретики, більшої доступності для слухача. Творам Ліста загалом притаманний романтичний конфлікт дійсного і особистого, який вирішується через духовність. Окремі твори Ліста присвячені героїчним подіям чи постатям минулого — наприклад «Мазепа», «Героїчний марш в угорському стилі», «Битва гунів». Чільне місце займають твори, натхнені національно-визвольним рухом — «Поховальна хода», присвячена пам'яті страчених у 1849 році революціонерів, симфонічні поеми «Плач за героями», «Угорщина» та інші твори. Тема Батьківщини прослідковується також в таких творах, як «Угорські історичні картини», «Угорська коронаційна меса» та багатьох інших творів. Протягом свого життя Ф. Ліст фактично написав шість творів, присвячених гетьману Івану Мазепі.

Ференц Ліст збагатив та розширив засоби музичної виразності. Часто використовував мелодійні характеристики, що ніби змальовували різні ситуації чи образ героя. Сміливе новаторство в області гармонії багато в чому передбачило розвиток сучасної музичної мови. Хроматизми, використовувані Лістом збагатили романтичний стиль минулого сторіччя.

У своїй композиторській діяльності віддавав пальму першості сольному фортепіано. Фортепіанний стиль Ф.Ліста відкрив нову еру в історії фортепіанного мистецтва. Використання інструменту в усій його регістровій повноті, багатобарвності та динамічності надавало універсальні можливості для відтворення оркестрових звучань, демократизації фортепіанного виконавства. Ліст виступав у концертах до останніх днів свого життя. Пориваючи зі старою традицією, він поставив рояль так, щоб відвідувачі концертів могли краще бачити вражаючий профіль музиканта і його руки.

Серед найпопулярніших творів Ліста — «Мрії кохання», 19 Угорських рапсодій, цикл із 12 «Трансцендентних етюдів» і три цикли невеликих п'єс під назвою «Роки мандрівок». Деякі з «Угорських рапсодій» пізніше були оркестровані.

Ліст став творцем жанру одночастинної симфонічної форми, яку він назвав симфонічною поемою. Серед оркестрових творів Ф.Ліста найцікавіші симфонічні поеми, особливо «Прелюди», «Орфей» і «Ідеали».

Композитор був одним із видатніших майстрів інструментовки, що використав ряд нових прийомів, заснованих на глибокому проникненні в природу оркестрових тембрів. Характерно, що і переверт, здійснений Лістом в фортепіанному мистецтві, значною мірою спирався на симфонічну трактовку фортепіано.

Для різних складів за участю солістів, хору й оркестру Було написано кілька мес, псалми й ораторію «Легенда про святу Єлизавету».

В останні роки життя творчі устремління Ф. Ліста значно змінилися — він прийшов до створення особливого, аскетичного й лаконічного стилю, вільного від романтичних перебільшень, значною мірою випередивши виразні засоби музики 20 століття.

Привітання від Першого Українського Бахівського товариства

Перше Українське Бахівське товариство (м. Донецьк) щиро вітає Подільське культурно-просвітницьке товариство імені Ференца Ліста і Хмельницьку гуманітарно-педагогічну академію з проведенням важливого культурного заходу – Міжнародної науково-практичної конференції «Ференц Ліст і Україна. Ференц Ліст і Поділля. Музично-педагогічний аспект».

Вважаємо, що проведення цієї акції в ювілейний лістовський рік стане важливим кроком на шляху глибокого сучасного осягнення художньої постаті й творчої спадщини геніального митця.

Як і Й. С. Бах, Ф. Ліст належить до когорти велетнів світового музичного мистецтва, діяльність яких вражає своєю багатогранністю, невтомною енергією, дивовижною цілеспрямованістю й самовідданістю. Їх титанічна праця надзвичайно збагатила композиторську, виконавську, педагогічну, духовну сфери культури. Своїми сміливими художніми ідеями видатні митці дали міцний імпульс подальшому розвитку музичного мистецтва. Їх твори складають важливу частину репертуару як учнів, студентів, так і відомих виконавців різних національних шкіл, звучать навіть у самих віддалених куточках нашої планети, що свідчить про невичерпність творчих досягнень великих майстрів.

Впевнені, що актуальна тематична спрямованість Вашої конференції – запорука вдачі, яскравого зльоту наукової думки. Сподіваємося на подальші зв'язки між Першим Українським Бахівським товариством і Подільським культурно-просвітницьким товариством імені Ференца Ліста, які сприятимуть збагаченню культури України, її входженню до світового мистецького простору.

Бажаємо організаторам і учасникам Міжнародної лістовської конференції високого натхнення, яскравих наукових концепцій, активності, допитливості, справжньої людської радості від плідного творчого спілкування. Хай щастить Вам на довгі роки!

*З повагою, голова Першого Українського Бахівського товариства,
проректор з наукової роботи Донецької державної
музичної академії імені С. С. Прокоф'єва,
кандидат мистецтвознавства, професор,
завідувач кафедри історії музики і фольклору
Тукова Тетяна Валентинівна*